КОЗАК Валентина Андріївна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри мовної підготовки, Київський інститут Національної гвардії України

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОПИСУ ТОПОНІМУ *РОСІЯ* В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Топоніми як частина мовної культури виконують не лише географічну, а й культурну та політичну функції. Одним із часто обговорюваних топонімів є слово *Росія*, яке в контексті російсько-української війни набуло виразно негативного значення. Його правопис і вживання стали об’єктом мовних дискусій, оскільки цей топонім відображає не лише географічну реальність, а й національні та політичні ідентичності.

З початком анексії Криму Російською Федерацією та подальшою ескалацією війни в Україні сформувався новий погляд на російські топоніми. Відповідно, змінився і підхід до написання такої лексики. Топонім *Росія* до цього часу традиційно писався з великої літери. Однак на тлі російської

агресії почали з'являтися заклики до переосмислення використання цього терміну, зокрема щодо його правопису.

З одного боку, натрапляємо на правопис слова *росія* з малої літери, що, на думку прибічників такого підходу, дозволяє підкреслити низький статус агресивної держави або дистанціюватися від неї в контексті сучасної політичної реальності. Цей варіант має на меті продемонструвати неприязнь до країни-агресорки, акцентувати увагу на тому, що Росія як державне утворення не повинна мати символічної «великої» позиції у мовному просторі України. Такий підхід відображає і прагнення розмежувати українську ідентичність та агресора, одночасно стаючи інструментом мовної політики.

З іншого боку – традиційний правопис слова *Росія* з великої літери. Відповідно до норм українського правопису назви країн та держав, а також їхніх офіційних найменувань пишуться з великої літери. Прибічники такого підходу залишають емоції поза правописом.

В Україні написання назв ***російська федерація, росія, москва, московія, московське царство, російська імперія,***

державна дума рф тощо з малої букви «можна не кваліфікувати як відхилення від норм української мови в текстах неофіційного характеру» [4]. Таке повідомлення міститься на сайті Національної комісії зі стандартів державної мови від 20 вересня 2023 року.

На сайті Міністерства внутрішніх справ правопис слова *Росія* залежить від типу інформації. В текстах документів натрапляємо на вживання означеного слова з великої літери («1. Затвердити Правила носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав, що додаються» [1]), на сайті міністерства в повідомленнях про події – з малої («росія вкотре показує своє звірине лице та намір вбивати наших громадян» [2]). Правопис з малої літери в текстах не офіційно-ділового стилю прослідковуємо вже практично від початку повномасштабного вторгнення («Чернігівщину знову обстріляли з території росії» [3]).

Вживання слова *росія* з малої літери стало частиною

ширшого процесу деколонізації мови, у якому вбачаємо формування нових наративів у медіа та культурному середовищі. Такий підхід став елементом мовної війни, де кожен вибір лексики чи правопису відображає політичну позицію і ставлення до агресора. Проте варто зазначити, що подібні зміни не завжди стають частиною офіційної мовної практики. На державному рівні, в офіційних документах та навчальних матеріалах, перевага, як і раніше, надається написанню з великої літери, що відповідає встановленим нормам українського правопису.

Список використаних джерел:

1. Наказ №770 Про затвердження Правил носіння, зберігання та перевезення вогнепальної зброї і боєприпасів до неї цивільними особами, які беруть участь у відсічі та стримуванні збройної агресії Російської Федерації або інших держав. URL: https://mvs.gov.ua/normativno-pravovi-akti/nakaz-mvs-vid-18112024-770-pro-zatverdzennia-pravil-nosinnia-zberigannia-ta-perevezennia-vognepalnoyi-zbroyi-i-bojepripasiv-do-neyi-civilnimi-osobami-iaki-berut-ucast-u-vidsici-ta-strimuvanni-zbroin

2. У перший день року – день надій та сподівань – росія несе горе та смерть URL: https://mvs.gov.ua/news/u-persii-den-roku-den-nadii-ta-spodivan-rosiia-nese-gore-ta-smert

3. Чернігівщину знову обстріляли з території росії. URL: https://mvs.gov.ua/news/cernigivshhinu-znovu-obstrilyali-z-teritoriyi-rosiyi

4. Написання назв «російська федерація» URL: https://mova.gov.ua/news/napysannia-nazv-rosiiska-federatsiia